

การส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาท

ในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย

THE PROMOTING BEHAVIOR ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA
FOR CHILDREN AND YOUTH CONTROVERSY PROTECTION WITH IN LOEI PROVINCE

รพีพร ธงทอง¹, ไพฑูรย์ มาเมือง¹, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์¹,

สมศักดิ์ คำศรี², มงคล สงปรารงค์³, วีระศักดิ์ จินารัตน์⁴, สมพงษ์ ศรีสนธิ⁵

RAPEEPORN THONGTONG¹, PHITOON MAMEANG¹, SUKPHAT ANONJARN¹

SOMSAK KHUMSRI², MONGKOL SONGPRANG³, VEERASAK JINARAT⁴,

SOMPONG SRISANIT⁵

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาการทะเลาะวิวาทในจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 901 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาการทะเลาะวิวาทในจังหวัดเลย จำนวน 30 คน โดยได้จากการเลือกแบบเจาะจงโดยคำนึงถึงพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมของประชากรเป็นหลักเพื่อจะได้ตัวแทนที่เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังการอบรม โดยมีค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 0.96 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด เท่ากับ 0.8471 และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรม โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9037 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าร้อยละ, การทดสอบทีและการวิเคราะห์ประสิทธิภาพหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม มี

¹ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ

³ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดระยอง

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร.อธิการบดีกิตติคุณ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

⁵ หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา (นักวิชาการระดับ 7) สำนักงานเทศบาลนากลาง จังหวัดหนองบัวลำพู

ประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.87/83.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80.2)ค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053) การวัดการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสารานีธรรม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครั้งเว้นครั้ง4) ผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสารานีธรรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: 1. การส่งเสริมพฤติกรรม 2. การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาท 3. เด็กและเยาวชน 4. หลักสารานีธรรม

ABSTRACT

This article was aimed to create a curriculum to promoting behavior according to the principles of Saraniyadhamma for juvenile controversy protection within Loei Province. The population of this research were children and youth who had a quarrel in Loei Province in the year 2017, 901 people in number, where the chosen 30 kids were obtained from a specific selection in consideration of the main social-cultural areas of the population in order to obtain a suitable representative by using the tools in the experiment consisted of curriculum to promote behavior based on the Saraniyadhamma principles. To prevent the controversy in children and youth in Loei Province, achievement test before - after training with the index of Item Objective Congruence was 0.96. The reliability of the measure was 0.8471 and the satisfaction evaluation form on learning by using the training course with a confidence value of 0.9037. The data presented was analyzed by using mean, standard deviation, percentage, t-test for dependent and effectiveness index.

The results of this research were 1) The efficiency of promoting behavior according to the principles of Saraniyadhamma, which was 82.87/83.28, had shown that was more effective than the established requirements, 80/80.2) The average posttest score of the students were significantly higher than those of pretest score at the .05 level.3) The promoting behavior in juvenile controversy protection were sometime practices.4) The students were prosecuted on according to the Saraniyadhamma were very high.

Key words: 1. Promoting Behavior 2. Controversy Protection 3. Juvenile 4.Saraniyadhamma

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัญหาทะเลาะวิวาทของเด็กวัยรุ่นในสังคมไทยเริ่มรุนแรงขึ้นทุกวันซึ่งบ้างก็มีทั้งที่เป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ และปัญหาดังกล่าวได้สร้างความเดือดร้อนกับตัวผู้ก่อเหตุเองและผู้ปกครองของกลุ่มเด็กและเยาวชน และชื่อเสียงของสถาบันอีกด้วย ซึ่งที่ผ่านมาทางหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ได้มีการหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหานี้มาโดยตลอด (Meena, 2556:online) โดยสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของเยาวชนเกิดจากปัจจัยที่หลากหลายดังนี้ คือ (1) เนื่องจากสถานศึกษาไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (2) เกิดจากการถูกทำร้ายร่างกายมาก่อน (3) เกิดจากการเป็นศัตรูคู่อริ (4) เกิดจากความต้องการอวดให้รุ่นน้องเห็น (5) มาตรการที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (6) เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบ ใจร้อน และขาดสติ และ (7) เกิดจากความรู้สึกเสียศักดิ์ศรี ความคึกคะนองตามธรรมชาติของวัยรุ่น และการถูกยั่วยุ ตลอดจนวัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันต่อการยั่วยุต่ำ (ศศิกันต์ ศิรมา, 2014: online)

ผลกระทบจากปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนมิได้ส่งผลกระทบเฉพาะตัวผู้ก่อเหตุเอง ผู้ปกครองของกลุ่มเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังมีความเกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งทุกภาคส่วนต่างตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2564 อันเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชน บริบทแวดล้อมตัวเด็กและเยาวชน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2560: online) จากสถิติคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2554 ฐานความผิดความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน 4,051 คน คิดเป็นร้อยละ 11.56 จากฐานความผิดทั้งหมด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2555) เด็กและเยาวชนจังหวัดเลยมีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน 160 ราย (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2555: 15) สถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2555 เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ฐานความผิดความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน 4,086 คน คิดเป็นร้อยละ 11.92 จากฐานความผิดทั้งหมด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2556: 13)

ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นอาจกระทำได้หลายแนวทาง แต่แนวทางที่น่าจะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยที่คนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพุทธศาสนา คือ การน้อมนำเอาหลักสาราณียธรรมมาใช้ เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเอง เพราะเมื่อแต่ละคนมีการพัฒนาแล้วประเทศชาติก็จะส่งผลต่อการพัฒนา สังคม และประเทศตามลำดับ ดังที่ หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตากรุณา กตัญญูกตเวที และ

สามัคคี (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการคือ (1) เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วย (2) เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา (3) เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา (4) สาธารณโกศล ได้มาแบ่งกันกินใช้ (5) สีสสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา (6) ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้

จากสถิติ 3 ปี ย้อนหลัง พบการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2558 พบว่า จำนวน 679 ราย ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 753 ราย และปี พ.ศ. 2560 จำนวน 901 ราย (สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย, 2561: online) ซึ่งจากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนในจังหวัดเลยมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดในฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลทั้งระยะสั้นและระยะยาว และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ที่เน้นการให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม ซึ่งจะทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย อันนำมาซึ่งเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่งในประเทศโดยเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การส่งเสริมพฤติกรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนทำอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ได้หลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมมาเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย เพื่อสร้างสังคมที่สมานฉันท์ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนำไปส่งเสริมพฤติกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย

4.2 ได้หลักสูตรที่เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมมาใช้เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ได้ Website เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กและเยาวชนไทย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยเป็นเด็กและเยาวชน ที่เคยมีปัญหาดูการทะเลาะวิวาทในจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 901 คน กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คนได้จากการคำนวณโดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Para-non Para Statistics

5.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

5.2.1 แผนจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตามหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสารานุกรมเพื่อป้องกันปัญหาดูการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย ประกอบด้วยชื่อเรื่อง เวลาจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรมสื่อการฝึกอบรมและการวัดและประเมินผลที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องจากนั้นนำแผนจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับเด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและเยาวชนจังหวัดเลยที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่คดีถึงที่สุดแล้ว จำนวน 20 คน

5.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับเด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและเยาวชนจังหวัดเลยที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่คดีถึงที่สุดแล้ว จำนวน 20 คนและนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

5.2.3 แบบวัดการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสารานุกรมเพื่อป้องกันปัญหาดูการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลยจำนวน 41 ข้อส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบด้านการใช้คำถาม ตัวเลือก ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัดและความถูกต้องทางด้านภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.96 นำแบบวัดฯ ไปทดสอบกับเด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนจังหวัดเลยที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

ที่คิดถึงที่สุดแล้ว จำนวน 20 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8474 จากนั้นนำแบบวัดฯ ที่ได้ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5.2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลยจำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ไปทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนจังหวัดเลยที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่คิดถึงที่สุดแล้ว จำนวน 20 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.14 แสดงว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จากนั้นนำแบบสอบถามฯ ที่ได้ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

5.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ตามกรอบการศึกษาวิจัยควบคู่กับการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

5.3.1 ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ

1) ศึกษาเอกสารและสรุปเอกสารเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม

2) สร้างหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย

2.1) เขียนโครงร่างหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย

2.2) ตรวจสอบโครงร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.3) ทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน

5.3.2 ขั้นที่ 2 ขั้นการทดลองใช้รูปแบบใช้หลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนจังหวัดเลยกับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน

5.3.3 ขั้นที่ 3 เขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยวางโครงสร้างรายงานวิจัย เขียนร่างรายงานปรับปรุงแก้ไข และพิมพ์เผยแพร่รายงานการวิจัยฉบับที่สมบูรณ์

5.3.4 ขั้นที่ 4 จัดประชุมเครือข่ายเพื่อการถอดบทเรียน จำนวน 1 ครั้ง

5.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย (1) ร้อยละ (2) ค่าเฉลี่ย, (3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (4) ค่า t-dependent และ (5) ประสิทธิภาพหลักสูตร E1/E2

6. ผลการวิจัย

ผลการใช้หลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย สรุปผลดังนี้

6.1 ผลการพัฒนาหลักสูตร

ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) สภาพปัญหาและความจำเป็น (2) หลักการ (3) จุดมุ่งหมาย (4) หน่วยกิจกรรม (5) กระบวนการฝึกอบรม (6) สื่อการฝึกอบรม (7) การวัดและประเมินผล ซึ่งมีเนื้อหา จำนวน 6 หน่วยกิจกรรม ผลการประเมินความสอดคล้องโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่าทุกรายการประเมินมีความสอดคล้องซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 โดยค่ารวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

6.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

6.2.1 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรม 30 คน ทำใบงานประจำหน่วยกิจกรรม คะแนนเต็ม 635 คะแนน ค่าเฉลี่ยในการทำกิจกรรมเท่ากับ 526.380 คิดเป็นประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.87 และทำแบบทดสอบหลังหน่วยกิจกรรมซึ่งมีคะแนนเต็ม 60 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 49.97 คิดเป็นประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 83.28 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ที่ผู้ศึกษาสร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.87/83.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

6.2.2 การเปรียบเทียบค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมก่อนและหลังอบรม โดยใช้หลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลยพบว่าก่อนอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.97 หลังการอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรมเท่ากับ 2.37 หลังการอบรม เท่ากับ 0.96 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมประจำหน่วยกิจกรรมโดยรวม จากการใช้หลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลยพบว่า ก่อนการอบรมประจำหน่วยกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 หลังการอบรมประจำหน่วยกิจกรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรมเท่ากับ 0.21 หลังการอบรมเท่ากับ 0.32 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยแบบสอบหลังการอบรม ประกอบหน่วยกิจกรรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.3 การวัดการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครั้งเว้นครั้ง ($\bar{X}$ = 2.69, S.D.=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปรับความเห็นเข้ากันได้ (ทฤษฎีสามัญญาตา) ($\bar{X}$ = 2.75, S.D.=0.39) รองลงมา คือ กระทำต่อกันด้วยเมตตา (เมตตากายกรรม) ($\bar{X}$ = 2.72, S.D.=0.47) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประพฤติให้ดีเหมือนเขา ($\bar{X}$ = 2.63, S.D.=0.43)

6.2.4 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานที่จัดฝึกอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.52) รองลงมา คือ วิทยากรมีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.=0.50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เครื่องมือมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตร ($\bar{X}$ = 3.80, S.D.=0.55)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 หลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ที่ผู้ศึกษาสร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.87/83.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

7.2 ค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมประจำหน่วยกิจกรรมโดยรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบหลังการอบรมประกอบหน่วยกิจกรรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.3 การวัดการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครั้งเว้นครั้ง

7.4 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

8. อภิปรายผลการวิจัย

8.1 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.87/83.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 สรุปได้ว่า หลักสูตรฯ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น สามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการส่งเสริมพฤติกรรม อธิบายได้ว่า หลักสูตรฯ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้สอน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ใบความรู้ ใบงาน แผนการจัดกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอบรม มีสื่อประกอบการสอน ที่ทำให้ผู้อบรมได้รับความสะดวกในการดำเนินการการอบรม ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการอบรม โดยสามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้ารับการอบรมในการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลัก สาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย

8.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่า ก่อนอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.97 หลังการอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรม เท่ากับ 2.37 หลังการอบรม เท่ากับ 0.96 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรฝึกอบรมใช้รูปแบบกิจกรรมการฝึกอบรมที่หลากหลายเน้นผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่น กระบวนการกลุ่ม ระดมสมอง การอภิปราย สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา สอดคล้องกับ โรม วงศ์ประเสริฐ (2555: 5) มีแนวคิดว่าการจัดอบรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ควรมีวิธีการพัฒนาความรู้แก่ผู้เข้ารับรับการฝึกอบรมที่หลากหลาย การเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ ทำให้บรรลุผลทางวิชาการที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อีกหลายด้าน สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 3) กล่าวว่า การจัดการศึกษาส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาเน้นการฝึกปฏิบัติจริง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2553: 3) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่สำคัญจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเล่นเกม การแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติ การร่วมอภิปราย การฝึกปฏิบัติฝึกวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557: 34) กล่าวว่า หลักการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 ต้องเริ่มที่ผู้เรียนก่อน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2557: 53) กล่าวว่าบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้แต่เป็นผู้เรียนรู้ เรียนพร้อมกับศิษย์ กล่าวสภาพว่าไม่รู้เพื่อช่วยให้ศิษย์ค้น สร้างความรู้อันใช้เอง เพื่อทำหน้าที่คุณอำนวยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและเผยแพร่เป็นผลงานวิชาการ ส่งเสริมให้ศิษย์สร้างความรู้ขึ้นใช้เอง ส่งเสริมให้ศิษย์เรียนรู้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโลก เป็นตัวอย่างและเสวนาศิษย์เรื่องความดี คุณธรรม จริยธรรม เชื่อมโยงกับ เหตุการณ์จริงชีวิตจริง

8.3 การวัดการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครั้งเว้นครั้ง ($\bar{X}$ = 2.69, S.D.=0.46) ทั้งนี้เพราะการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น การเลี้ยงดู แรงจูงใจ การเรียนรู้ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีต่างๆ สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 190) กล่าวว่า พฤติกรรมของนักเรียนจะได้รับการส่งเสริมหรือเปลี่ยนไป โดยการกระตุ้นหรือให้แรงเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีการกระตุ้นด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การให้รางวัลเล็กๆ น้อยๆ การพูดให้กำลังใจ เป็นต้น สอดคล้องกับสุวรรณ มีทองคำ และคณะ (2551: 144) เสนอแนววิธีการปลูกฝังคุณธรรมไว้ดังนี้ (1) ผู้ปฏิบัติงานสร้างเสริมคุณธรรมทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี (2) การจัดสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็นคนให้เอื้อต่อการพัฒนา (3) การให้ความรู้เรื่องคุณธรรม (4) การฝึกและการปฏิบัติตามคุณธรรมที่จะพัฒนา ซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ สัมพันธ์กับปัญหา เช่น การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ การปฏิบัติตามระเบียบวินัย เป็นต้น

8.4 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.48) ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับวิธีการอบรมที่มีความหลากหลายเหมาะสมตามจุดประสงค์และเนื้อหา มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม สอดคล้องกับ ทิศนา ขมมณี (2554: 121) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน คือ ได้เคลื่อนไหวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภาย ได้ใช้ความคิด (สติปัญญา) ได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (สังคม) และเกิดอารมณ์ความรู้สึกอันจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อคน (อารมณ์) การมีส่วนร่วมจะเป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี สอดคล้องกับ เตมศักดิ์ คทวนิช (2557: 136-145) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงจิตพิสัยแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองภายหลังการทดลอง มีความพึงพอใจใน รูปแบบการเรียนการสอนเชิงจิตพิสัยแบบบูรณาการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย เพราะขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ล้วนแล้วแต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกิดความตื่นตัว กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม จึงเป็นความรู้ที่มีความหมาย ความรู้ที่ได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจึงเป็นความรู้ที่คงทน สอดคล้องกับเชมณัฐ

หล่อศรีศุภชัย (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมด้านจิตสาธารณะของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ จากการสนทนากับผู้เข้ารับการอบรม หลายคนบอกว่าอยากกลับไปเรียนอีกครั้ง และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยเองแม้ว่าจะต้องเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรฯ เป็นเวลา 7 วัน ยังไม่พบว่ามีผู้เข้ารับการอบรมบ่นอยากกลับบ้าน หรือเบื่อหน่ายแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนล้วนแต่เป็นคนแปลกหน้าซึ่งกันและกัน แต่บริบทที่เหมือนกันเรื่องเป็นบุคคลที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่คดีถึงที่สุดแล้ว มิได้เป็นอุปสรรคต่อการอบรมการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมแสดงให้เห็นว่าถ้าสังคมภายนอกยอมรับและเปิดโอกาสให้พวกเขาเหล่านี้พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งที่ดีของสังคมต่อไป

9. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้คือ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทควรดำเนินการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างจริงจัง การสร้างโครงข่ายวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงงบประมาณที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับประโยชน์และความเป็นไปได้

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรหรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และเสริมสร้างประสิทธิภาพ

9.2.2 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรฯ ควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรฯ ในทุกกิจกรรมการฝึกอบรม ควรจัดทีมวิทยากรในแต่ละหน่วยการจัดกิจกรรม จัดพี่เลี้ยงประจำกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

9.2.3 หลักสูตรฯ นี้เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมแบบองค์รวม สำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่มากเกินไป

9.2.4 การสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมแบบเปิด โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความมั่นใจ เกิด

ความปลอดภัย และความพึงพอใจต่อการอบรมมากขึ้น และประเด็นสำคัญคือต้องมีการสรุปสาระที่ได้ทุกครั้ง

9.2.5 ระยะเวลาสำหรับการฝึกอบรมควรมีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและต่อเนื่อง

9.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรในระยะยาว เพื่อศึกษาว่าผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร

9.3.2 กรมคุมประพฤติต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับเนื้อหาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม

9.3.3 กรมคุมประพฤติควรนำหลักสูตรการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรม เพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน ไปใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

10. บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

เชมณัฐ ห่อศรีศุภชัย. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านจิต

สาธารณะของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย”. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2556.

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. [23 มกราคม 2560]. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2. [Online], Available from: http://www.dcy.go.th/webnew/main/news_view.php?id=142&type=12 [6 สิงหาคม 2561].

เต็มศักดิ์ คทวนิช. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงจิตพิสัยแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 2557, 6(1), 136-145.

ทิตนา แหมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สุทธาการพิมพ์, 2554.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.โรม วงศ์ประเสริฐ (2555: 5)

โรม วงศ์ประเสริฐ. เทคนิคการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาพร
บุ๊คส์, 2555.

วิจารณ์ พานิช. การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ส เจริญการพิมพ์, 2557.

ศศิกันต์ ศิริมา. (11 Sep 2014). ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาก่อเหตุ

ทะเลาะวิวาท. [Online]. Available from: <https://www.gotoknow.org/posts/564325> [14 สิงหาคม 2561].

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สถิติคดีประจำปี 2554. รายงาน.

เมษายน พ.ศ. 2555, หน้า 15.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. สถิติคดีประจำปี 2555. รายงาน.

พฤษภาคม พ.ศ. 2556, หน้า 13.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับ

ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3. กรุงเทพมหานคร: สหายบล็อก และการพิมพ์, 2553.

สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย. [31 พฤษภาคม 2561]. สถิติคดีประจำปี

2556-2561. [Online]. Available from: <http://www.lo-ju.ago.go.th/jm/index.php/en/> [15 สิงหาคม 2561].

สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม

ศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช2551.

กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551.

สุวรรณ มีทองคำ และคณะ. จริยธรรมและการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร:

เจริญผล, 2551.

Cronbach, L. J. Essentials of Psychological Test (5thed.). New York: Harper Collins,

1970

Meena. (วันพฤหัสบดีที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2556). ปัญหาการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น.

[Online]. Available from: http://www.meenaja.blogspot.com/2013/08/blog-post_22.html [10 สิงหาคม 2561].

11. คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสำหรับการดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสาราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ประจำปีงบประมาณ 2561 และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่และเครื่องมือต่างๆ สำหรับการศึกษาวิจัย